

WYDZIAŁ IV

Krajowi

Czesław Jura **16 VI 1927–10 II 2020**

Prof. dr hab. Czesław Jura swoje życie naukowe związał z Zakładem Zoologii Systematycznej i Zoogeografii Instytutu Zoologii (obecnie Zakład Biologii Rozwoju i Morfologii Bezkręgowców Instytutu Zoologii i Badań Biomedycznych) Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1948 roku rozpoczął studia na kierunku biologia Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UJ (obecnie Wydziału Biologii), a po ich ukończeniu (w roku 1952) podjął studia doktoranckie w Katedrze Zoologii Ogólnej (obecnie Zakład Biologii Rozwoju Zwierząt) Uniwersytetu Wrocławskiego. Stopień naukowy doktora nauk biologicznych uzyskał w 1956 roku na podstawie rozprawy *Embriogeneza układu pokarmowego ryjkowca *Phyllobius glaucus* Scop. (Curculionidae, Coleoptera)*. W tym samym roku został zatrudniony na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Zoologii Systematycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1961 roku habilitował się na podstawie rozprawy *Cytochemiczne i cytologiczne obserwacje nad rozwojem zarodkowym *Succinea putris* L. (Mollusca) ze szczególnym uwzględnieniem segregacji ooplazmy*. W 1971 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1978 profesora zwyczajnego.

Dorobek naukowy prof. dra hab. Czesława Jury obejmuje ponad 130 artykułów, w tym 40 oryginalnych prac badawczych, 23 artykuły przeglądowe, 71 artykułów popularnonaukowych, 21 książek, z których 8 to podręczniki akademickie. Prof. Jura był również redaktorem lub współredaktorem opracowań zbiorowych i encyklopedycznych oraz koordynatorem przekładów podręczników na język polski. Był też cenionym i doskonałym popularyzatorem nauki – autorem licznych opublikowanych recenzji, wywiadów, odczytów oraz prac popularnonaukowych. Te ostatnie zamieszczał w takich czasopismach, jak „Wszechświat”, „Przegląd Zoologiczny”, „Problemy”,

„Wiedza i Życie”, a także „PAUza Akademicka”. Warto w tym miejscu dodać, iż prof. Jura popularyzację nauki uważał za oczywisty obowiązek każdego badacza.

Zainteresowania naukowe prof. Jury koncentrowały się wokół histologii, embriogenezy i gametogenezy bezkręgowców, głównie owadów bezskrzydłych. Swoją warsztat badawczy doskonalił w czasie długoterminowych pobytów naukowych w Międzynarodowym Instytucie Embriologicznym (Hubrecht Laboratory) w Utrechcie w Holandii oraz w Pracowni Genetyki Rozwojowej Yale University. W czasie kilkudziesięciu lat pracy prof. Jura prowadził m.in. badania nad segregacją cytoplazmy w oocytach ślimaków, rozwojem gonad muszki owocowej *Drosophila*, embriogenezą i oogenezą owadów bezskrzydłych oraz pochodzeniem endodermy w czasie rozwoju zarodkowego owadów. W 2007 roku prof. Czesław Jura za wybitne osiągnięcia naukowe został uhonorowany Laurem Jagiellońskim.

Odkrycia naukowe prof. Jury miały fundamentalne znaczenie dla rozwoju embriologii, a wiele rozpoczętych przez niego badań kontynuowali jego uczniowie. Wyniki badań Profesora były powszechnie cytowane w czasopismach i podręcznikach zagranicznych. W uznaniu osiągnięć Profesora w badaniach nad rozwojem owadów japońscy embriolodzy obdarzyli go honorowym członkostwem Arthropoda Embryological Society of Japan.

Prof. dr hab. Czesław Jura pełnił wiele funkcji na Uniwersytecie Jagiellońskim, powierzono mu także wiele odpowiedzialnych funkcji w instytucjach i organizacjach naukowych poza Uniwersytetem. Od 1969 roku, aż do przejścia na emeryturę w roku 1997, pełnił obowiązki kierownika Zakładu Zoologii Systematycznej i Zoogeografii Instytutu Zoologii UJ. W latach 1977–1986 sprawował funkcję dyrektora Instytutu Zoologii, następnie (1987–1993) pełnił obowiązki dziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, w kolejnych latach był pełnomocnikiem rektora UJ ds. praktyk studenckich. Przez trzy kadencje (1978–1987) był delegatem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi do Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był członkiem Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów, doradcą Ministra Edukacji w rządzie Jana Krzysztofa Bieleckiego, przewodniczącym Krakowskiego Oddziału Komisji Biologicznej PAN, członkiem Komitetu Cytobiologii PAN, członkiem Rady Naukowej Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie. Przez 15 lat (1964–1979) pełnił funkcję redaktora czasopisma „Prace Zoologiczne”, a następnie (w latach 1980–1996) anglojęzycznego periodyku „Acta Biologica Cracoviensia” (Seria Zoologia). Był także współredaktorem wydawnictwa „Recent Advances in Insect Embryology in Japan and Poland” (1987), w którym opublikowano ponad dwadzieścia artykułów embriologów japońskich i polskich. Od roku 1991 był członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności.

Prof. Jura był cenionym przez studentów nauczycielem akademickim i wychowawcą kilku pokoleń embriologów. Prowadził wykłady z zoologii bezkręgowców oraz embriologii zwierząt. Wielkim uznaniem cieszyły się także prowadzone przez Profesora seminaria dla magistrantów Zakładu Zoologii Systematycznej i Zoogeografii. Pod kierunkiem Profesora powstały liczne prace magisterskie, 8 prac doktorskich, 5 rozpraw habilitacyjnych. Prof. Jura był recenzentem 43 prac doktorskich oraz 19 rozpraw habilitacyjnych. Był także autorem 30 recenzji w przewodach profesorskich, dwóch recenzji w postępowaniach o nadanie tytułu doktora honoris causa oraz ponad 20 recenzji dla Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów.

Prof. Jura był członkiem wielu towarzystw naukowych. W latach 1956–1958 był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, a w latach 1958–1964 przewodniczącym tego Towarzystwa. Od roku 1962 do 1968 pełnił funkcję przewodniczącego Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Zoologicznego.

Przejsie na emeryturę (w roku 1997) nie wpłynęło na aktywność naukową Profesora. W tym czasie opracował trzy kolejne wydania podręcznika akademickiego *Bezkręgowce*, był redaktorem oraz współautorem licznych haseł trzynastotomowej *Encyklopedii biologicznej*, koordynatorem zespołu tłumaczy dziewiątego wydania podręcznika biologii, którego pierwszą wersję napisał Claude A. Villee (tzw. Biologii Villee’go), współredaktorem oraz autorem kilku rozdziałów dwutomowego podręcznika *Podstawy embriologii zwierząt i człowieka*. Pełnił też funkcję członka Komitetu Redakcyjnego czasopisma „*Zoologica Poloniae*”.

Pomimo wielu sukcesów naukowych i pełnionych zaszczytnych funkcji prof. Jura był człowiekiem niezwykle życzliwym i skromnym. Zawsze chętnie rozmawiał o problemach badawczych swoich współpracowników i uczniów. Często takie rozmowy inicjował, nigdy jednak nie narzucał swojego zdania – raczej radził i wskazywał drogę rozwiązania problemu. Taki sposób kierowania zespołem pomagał uczniom Profesora podejmować nowe wyzwania i cele badawcze, co konsekwentnie skutkowało podniesieniem poziomu badań prowadzonych w Zakładzie.

Teresa Szklarzewicz
Szczepan Biliński